

Språk- och litteraturcentrum
Allmän språkvetenskap: Kandidatkurs, ht 2024
Examensarbete, 15 hp

LUNDS
UNIVERSITET

Sara höll på och nös

Progressiv aspekt i svenskan

Namn: Iris Jakobsson

Handledare: Arthur Holmer

Abstrakt

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka om progressiva konstruktioner har blivit vanligare i svenskan. Bakgrunden till frågeställningen är att en av de nämnda konstruktionerna, *håller på och + V*, blir vanligare i svenskan.

Den första syftesfrågan var: Har konstruktionen *håller på och + V* blivit vanligare, på bekostnad av att konstruktionen *håller på att + V* blir mindre vanlig? Den andra syftesfrågan var: Har konstruktionerna *håller på att + V*, *håller på och + V*, *sitter och + V*, *ligger och + V*, och *står och + V*, blivit vanligare i svenskan, emellan 1965–2020?

För att besvara uppsatsens syftesfrågor, gjordes en korpusundersökning, baserad på 63 korpusar, 5 genrer, i Språkbankens resurs Korp.

Undersökningen fann att konstruktionen *håller på att + V* inte har blivit mindre vanlig, fastän att konstruktionen *håller på och + V* blir vanligare. Bådadera konstruktionerna blev vanligare parallellt. Undersökningen fann också att konstruktionen *står och + V* blev vanligare i 5 genrer. Konstruktionen *håller på och + V* och *ligger och + V* blev vanligare i 4 genrer. Konstruktioner *håller på att + V* blev vanligare i 3 genrer. Och konstruktionen *sitter och + V*, slutligen, blev vanligare i 2 genrer.

Detta resultat får sägas visa att progressiva konstruktioner har blivit vanligare i svenskan, emellan 1965–2020, om än i varierande grad.

Innehållsförteckning

Abstrakt	2
Innehållsförteckning	3
1 Inledning	4
2 Bakgrund	5
2.1 Aktionsart	5
2.2 Aktionella verb	7
2.2.1 Progressiva verb	7
2.2.2 Tendentiella verb	8
2.2.3 I gränslandet mellan progressiv och tendentiell betydelse	9
2.3 Pseudo-koordination	9
2.4 Tidigare forskning	12
3 Syfte	15
4 Material och metod	15
5 Resultat	16
5.1 Håller på att + V	17
5.2 Håller på och + V	18
5.3 Sitter och + V	18
5.4 Ligger och + V	19
5.5 Står och + V	20
5.6 Sammanfattning	21
6 Diskussion	22
7 Avslutning och sammanfattning	25
Referenser	26

1 Inledning

Enligt Språkriktighetsboken (2016) blandar svenskar samman när de ska använda *att* och *och* i skriftspråk. Man kan tro att sammanblandningen grundas i dess lika uttal, *å*, men så verkar inte vara fallet, eftersom sammanblandningen bara sker åt ett håll, nämligen att *och* används där det borde stå *att*.

Otydlighet kan uppstå vid sammanblandning av *att* och *och*. Exempel finns där en betydelseskillnad har börjat uppstå mellan *att* (1) och *och*-konstruktionen (2) finns, gällande konstruktionen *hålla på*, och konstruktionen med *och* (2) blir vanligare i svenskan.

(1) Sara höll på att nysa.

(2) Sara höll på och nös.

Somliga tolkar det som att det i konstruktion (1) bara var nära att komma en nysning, medan det i konstruktion (2) kom en nysning (Språkriktighetsboken 2016: 187, 190). I vissa språkvarieteter finns en uppdelning mellan varianterna, där konstruktionen med hjälpverb, *hålla på att*, får en tendentiell betydelse, medan konstruktionen med pseudo-koordination, *hålla på och*, får en progressiv betydelse (Teleman, Hellberg, Andersson & Holm vol. 2 1999: 511).

Mot bakgrund av sammanblandningen där *och* ersätter *att*, betydelseskillnaden som har börjat uppstå emellan dessa varianter, samt att varianten med *och* blir vanligare, kommer denna uppsats att undersöka om progressiva konstruktioner har blivit vanligare i svenskan, generellt. Progressiv aspekt uttrycks inte bara genom *hålla på*-konstruktionerna, utan kan också uttryckas genom pseudo-koordination med verb som *sitta*, *ligga* och *stå* (Josefsson 2010: 129).

I engelskan markeras progressiv aspekt med *-ing* suffix efter verbet, i stället för med hjälpverb som i svenskan (Dahl 2003: 90). Engelskan har efter andra världskriget blivit vårt lingua franca, och hypoteser är att progressiv aspekt kan ha blivit vanligare i svenskan på grund av influenser från engelskan.

Uppsatsen kommer dels att undersöka om konstruktionen *håller på att* + *V* har blivit mindre vanlig, eftersom konstruktionen *håller på och* + *V* har blivit vanligare, och vi vill undersöka om den första konstruktionen blivit vanligare på bekostnad av den andra konstruktionen. Och uppsatsen kommer dels att undersöka om konstruktionerna *håller på att* + *V*, *håller på och* + *V*, *sitter och* + *V*, *ligger och* + *V*, och *står och* + *V*, har blivit vanligare.

Detta kommer undersökas genom att kolla på förekomster av konstruktionerna i svenska korpusar, emellan 1965–2020.

2 Bakgrund

I avsnitt 2.1 behandlas aktionsart, på ord- och satsnivå, och vi fördjupar oss i vad som avgör aktionsarten, samt i avgränsad och oavgränsad aktion. Detta avsnitt ger semantiska förkunskaper inför avsnitt 2.2, där aktionella verb och deras undergrupper progressiva och tendentiella verb behandlas. I avsnitt 2.3 behandlas vad pseudo-koordination är, med en syntaktisk analys av konstruktionen. I avsnitt 2.4, slutligen, behandlas tidigare forskning som har undersökt samma konstruktioner som denna uppsats.

2.1 Aktionsart

Sättet som verbfrasen beskriver skeendet, eller sakförhållandet på, kallas aktionsart, ibland även kallat situationstyp (Saeed 2016: 118, Teleman et. al. vol. 2 1999: 504). Vendler (1957) menar att det finns fyra aktionsarter: tillstånd (states), punkthändelser (achievements), samt avgränsade processer (accomplishments) och oavgränsade processer (activities) (Teleman et. al. vol. 2: 504, Vendler 1957: 143–160, Vendler 1967: 97–121).

Tillstånd beskriver aktioner som inte innefattar någon förändring. Några tillståndsverb är *avsky*, *betyda*, *ha*, *heta*, *inhålla*, *likna*, *vara*, *vistas* och *äga*.

Punkthändelser beskriver aktioner som övergår från ett tillstånd till ett annat. Några verb som beskriver punkthändelser är *anlända*, *ansöka*, *avgå*, *avlida*, *bryta*, *frikänna*, *få*, *föreslå*, *inkomma*, *släcka* och *tappa*. Få punkthändelser beskriver övergången till ett nytt tillstånd, som sedan återgår till ursprungstillståndet, med verb som *blinka*, *blixtra* och *klicka* (Teleman et. al. vol. 2 1999: 503).

Avgränsade processer beskriver aktioner som har ett naturligt slut. Några verb som beskriver avgränsade processer är *bota*, *flå*, *fylla*, *förblöda* och *tömma*.

Oavgränsade processer beskriver aktioner som inte har ett naturligt slut. Några verb som beskriver oavgränsade processer är *darra*, *drilla*, *rassla*, *skaka*, *skramla* och *vibrera*.

De flesta verb processverb är lexikalt ospecificerade kring avgränsning, och då avgör kontexten betydelsen, vilket vi återkommer till nedan (Teleman et. al. vol. 2 1999: 504).

Vad som avgör aktionsarten är avgränsning, processualitet, dynamiskhet och durativitet (Comrie 1976: 41–51, Teleman, Hellberg, Andersson & Holm vol. 4 1999: 323).

En avgränsad aktion, även kallad telisk, har ett naturligt slut, och efter slutpunkten kan aktionen inte längre äga rum. En oavgränsad aktion, även kallad atelisk, är antingen tidsbegränsad, eller kan avslutas när som helst. Notera att avgränsad och oavgränsad aktion inte är detsamma som avgränsad och oavgränsad process, då även tillstånd och punkthändelser kan delas upp utifrån distinktionerna avgränsad och oavgränsad aktion (Comrie 1976: 44–48, Teleman et. al. vol. 4 1999: 324).

Processualitet syftar på att predikationsbasen genomgår olika tillstånd under aktionen. Motsatsen är ett statiskt tillstånd, eller en punkthändelse, och sådana aktioner är icke-processuella (Teleman et. al. vol. 4 1999: 324). Aktioner som innefattar förändring är dynamiska, och aktioner som inte innefattar förändring är statiska (Comrie 1976: 48–51, Teleman et. al. vol. 4 1999: 324). Aktioner med tidsutsträckning är durativa, och aktioner utan tidsutsträckning är punktuella (Teleman et. al. vol. 4 1999: 324).

Tillstånd beskriver en statisk aktion. Den är durativ och varar en viss tid. Tillståndsverb ger inte intrycket av att innehålla delmoment. Aktionen har inte en naturlig slutpunkt, och därmed har den avgränsad aktionsart.

Punkthändelser beskriver aktionen som momentan, utan tidsutsträckning. En riktig punkthändelse är över på ett ögonblick, och ger inte intrycket av att innehålla delmoment. Aktionen är avgränsad.

Processer beskriver en durativ, dynamisk aktion, som varar en viss tid. Processer ger inte intrycket av att innehålla delmoment. Som nämnts, kan processer vara både avgränsade och oavgränsade (Teleman et. al. vol. 2 1999: 503).

Många verb är lexikalt ospecificerade gällande processualitet. De kan antingen ha avgränsad aktionsart och en vag betydelse mellan process och tillstånd, som verben *attestera*, *befria*, *glömma*, *hämta*, *knäcka*, *köpa*, *ta* och *välja*. Eller så kan de ha oavgränsad aktionsart och en vag betydelse mellan process och tillstånd, som verben *bekymra*, *blomma*, *deppa*, *meditera*, *sova* och *vila* (Teleman et. al. vol. 2 1999: 504).

Inte bara verbet avgör aktionsarten, utan också verbets bestämmningar och tidsliga egenskaper. Satsen *Pelle bakade ett bröd* har avgränsad aktion med ett naturligt slut, och efter slutpunkten kan inte handlingen äga rum. Satsen *Pelle bakade bröd* eller *Kassören somnade*, däremot, har oavgränsad aktion, och är tidsavgränsad eller kan avslutas när som helst.

Satsen *Pelle bakade ett bröd* processuell, medan satsen *Kassören somnade* är statisk. Satsen *Olle sprang till stan* är dynamisk och innefattar förändring. Satsen *Nyckeln låg i lådan*, däremot, är statisk och innefattar inte förändring.

Satsen *Olle läste (i två timmar)*, slutligen, är durativ och har en tidsutsträckning. Satsen *Olle slog upp boken*, däremot, saknar tidsutsträckning och är punktuell (Teleman et. al. vol. 4 1999: 324).

Det viktigaste för att avgöra aktionsarten är avgränsning, som återspeglar flest språkliga strukturer. Den oavgränsade aktionen går inte att dela, och utsnitt kan inte göras ur aktionen. Den avgränsade aktionen, däremot, går att dela, och bestämningar kan användas som en del av aktionen. Avgränsade aktioner är alltid dynamiska. Vissa oavgränsade aktioner är dynamiska, medan andra inte är det (Teleman et. al. vol. 4 1999: 327).

Aktionsarter			
Oavgränsade		Avgränsade	
Icke-processuella		Processuella	Icke-processuella
Durativa			Punktuella
Statiska	Dynamiska		
Tillstånd	Oavgränsade processer	Avgränsade processer	Punkthändelser
Två plus tre är Fem.	Vimpeln fladdrade.	Mjölken rann ut.	Johan blinkade.
Karla älskade Per.	Oscar ritade.	Lotta skrev ett brev.	Lampan slocknade.
Lotta bodde hemma.	Temperaturen steg.	Vi gick en mil.	Planet lyfte.

Figur 1. SAG:s modell av de fyra vanligaste aktionsarterna (vol. 4: 324).

2.2 Aktionella verb

Aktionella verb markerar egenskaper hos den underordnade verbfrasen. De har mer eller mindre tydlig hjälpverbskaraktär. Många av dem är subjektsautonoma, vilket innebär att subjektsreferenten saknar en semantisk roll i relation till det aktionella verbet, och endast får det i relation till den underordnade verbfrasen (Teleman et. al. vol. 2 1999: 510).

Verb är annars vanligtvis subjektorienterade, vilket innebär att de har en roll som agens eller upplevare i aktionen som verbet markerar. Gränsen mellan subjektsautonoma och subjektorienterade verb är inte alltid självklar (Teleman et. al. vol. 2 1999: 509).

2.2.1 Progressiva verb

En undergrupp bland de aktionella verben är progressiva verb. Progressiva konstruktioner beskriver att den underordnade verbfrasen avser en process som pågår, ofta genom den optionellt subjektsautonoma verbfrasen *hålla på* (3). De progressiva konstruktionerna *hålla på*

med, vara sysselsatt med, vara i gång med och *vara i färd med* är alltid subjektsorienterade (Teleman et. al. vol. 2 1999: 511).

- (3) Dessutom ligger det här området bredvid Södra station, där 2500 lägenheter håller på att byggas.

Den progressiva *hålla på*-konstruktionen överordnas ofta en verbfras som markerar oavgränsad dynamisk aktion (4). Konstruktionen kan också överordnas en verbfras som markerar avgränsad process, varav vad det som har hänt innan aktionen hamnar i fokus (5) (Teleman et. al. vol. 4 1999: 334–335).

- (4) En ny rutin håller på att etableras.

- (5) Pela höll på (med) att tömma brunnen när vi kom.

Det är även möjligt att uttrycka progressivitet genom pseudo-koordination, vilket görs i flera germanska språk (De Vos 2004: 181, 189–190). Verb av olika slag kan vara förstaled i pseudo-koordinationer, och kombineras då vanligtvis med verb som markerar oavgränsad aktionsart, som verben *sitta, ligga, stå, hålla på* och *vara* (6). Dessa verb kan också överordnas verb som markerar angränsade processer (7), vilket sätter fokus på den del av aktionen som föregår slutet, och framhäver att den underordnade verbfrasens aktion pågår och är avslutad vid en viss tidpunkt (Teleman et. al. vol. 4 1999: 335–336).

- (6) Han sitter och virkar.

- (7) Under tiden satt Johan och åt upp all maten.

Vissa språkbrukare föredrar den progressiva *hålla på och*-konstruktionen när subjektet är animat och aktionen agentiv (8). I konstruktioner med icke-agentiva och inanimata subjekt är *hålla på att*-konstruktionen med hjälpverb vanligare än konstruktion med pseudo-koordination (9). Även i konstruktioner med supinum är pseudo-koordination mindre vanligt (10) (Teleman et. al. vol. 4 1999: 336).

- (8) Palle håller på och jobbar.

- (9) Klimatet håller på att bli varmare. Jmf: ?Klimatet håller på och blir varmare.

- (10) Han har hållit på att springa hela morgonen. Jmf: ?Han har hållit på och sprungit hela morgonen.

2.2.2 Tendentiella verb

Verb som i vissa satser är progressiva, kan i andra satser vara tendentiella (12). Tendentiella verb är en annan undergrupp bland de aktionella verben. Tendentiella konstruktioner

beskriver aktioner som är nära att inträffa (11). Några tendentiella verb är *tendera*, *riskera* och *hota*. Även verben *undgå* och *undslippa* är tendentiella, och de är alltid subjektsorienterade.

- (11) Men tenderar inte också de här programmen att gapa över litet för mycket på den tid de fått sig tilldelad?

Några liknande lexikaliserade verbkonstruktioner tolkas vanligtvis som subjektsorienterade, men kan också vara subjektsautonoma: *hålla på*, *vara nära*, *vara på vippen*, *vara på håret* och *löpa risk* (12) (Teleman et. al. vol 2 1999: 511).

- (12) Böndernas första uppgörelse med regeringen var så bra att de höll på att ramla av traktorerna.

När *hålla på att*-konstruktionen har tendentiell betydelse kan den markera att en punkthändelse är nära att äga rum, men faktiskt inte inträffar (13). Med tendentiell betydelse kan *hålla på att*-konstruktionen även överordnas en verbfras som markerar avgränsad process, och syftar då till att beskriva att aktionen är nära att ske (14). Preteritum markerar att aktionen nästan når sin naturliga gräns (Teleman et. al. vol. 4 1999: 335).

- (13) Jag höll på att svimma av förskräckelse [...]

- (14) Jag skulle rita en cirkel, men jag höll på att rita en ellips.

2.2.3 I gränslandet mellan progressiv och tendentiell betydelse

För vissa konstruktioner kan det vara svårt att avgöra huruvida betydelsen är progressiv eller tendentiell. Om *hålla på* överordnas en verbfras vars aktion ligger på gränsen mellan avgränsad och punkthändelse kan betydelsen tolkas som tendentiell, så väl som progressiv (15). Om *hålla på* överordnas en verbfras som markerar icke-resultativ punkthändelse eller oavgränsad process kan hjälp verbet även då tolkas som tendentiellt, så väl som progressivt (16) (Teleman et. al. vol. 4 1999: 336–337).

- (15) Patienten höll på att dö ['Var nära att dö' eller 'var döende'.]

- (16) Pelle håller på att hosta. ['Pelle är nära att hosta' (tendentiell tolkning av *hålla på* och ingressiv/avgränsad tolkning av *hosta*) eller 'Pelle hostade upprepade gånger' (progressiv tolkning av *hålla på* och iterativ/oavgränsad tolkning av *hosta*)].

2.3 Pseudo-koordination

Progressivitet kan som nämns ovan uttryckas genom pseudo-koordination. Pseudo-koordination är ingen vanlig koordination. Hjälpverbskonstruktionen har en försvagad

betydelse, och i svenskan är den vanligtvis obetonad. Den huvudsakliga betydelsen ligger hos det andra verbet. Hjälpverbskonstruktionen kan tas bort utan en större betydelseskillnad (17). Verben kan inte heller byta plats, som i en vanlig koordination (18). Detta för att de två verben beskriver en händelse, inte två. Pseudo-koordination används ofta för att framhäva att ett skeende är pågående (De Vos 2004: 181, Språkriktighetsboken 2016: 188).

(17) Arne (ligger och) kör mellan Stockholm och Göteborg varannan helg.

(18) *Arne kör och ligger mellan Stockholm och Göteborg varannan helg.

Pseudo-koordination kan inte ta ordet *både*, för de två verben markerar som sagt bara en händelse, inte två (19) (Teleman et. al. vol. 4 1999: 903, De Vos 2004: 184). De samordnade leden kan inte parafraseras med samordnade satser (20). Subjekt som inte är fundament, och satsadverbial i satser med omvänd ordföljd där verbet kommer före subjektet, måste stå efter det finita verbet, även när det andra ledet innehåller ett finit verb (21). Objekt eller bundet adverbial som sammanfogas med det andra verbet, och som inte passar med det första verbet, kan stå som satsbas i hela satsen (22) (Teleman et. al. vol. 4 1999: 903).

(19) Mona (*både) satt och sydde i det blå rummet.

Jfr: Mona (både) målade och sydde i det blå rummet.

(20) Mona satt i det blå rummet och (hon) sydde.

Jfr: Mona målade i det blå rummet och (hon) sydde där.

(21) Nu (satt Mona tyvärr och sydde/*sydde och satt Mona tyvärr) i det blå rummet.

Jfr: Nu (målade Mona tyvärr och sydde/målade och sydde Mona tyvärr) i det blå rummet.

Mona (satt inte och sydde/*satt och sydde inte) i det blå rummet.

Jfr: Mona (*målade inte och sydde/målade och sydde inte) i det blå rummet.

(22) Den där artikeln har hon suttit och skrivit på hela dagen.

Jfr: *Den där artikeln har hon sovit och skrivit på hela dagen.

Verb som är förstaled i pseudo-koordination kan ha olika slags verbs som huvudord. Dels verb som anger befintlighet (23), dels verb som anger förflyttning (24), dels verb som anger fasen i aktionen (25), dels verb som är artighetsuttryck (26), och slutligen, dels verb som anger språkuttryckets medium (27) (Teleman et. al. vol. 4 1999: 902–903).

(23) Hon sitter alltid (i soffan) och röker turkiska cigaretter.

(24) Hon gick (till affären) och handlade mjölk.

(25) (Börja/Fortsätt/Sluta) och skrik!

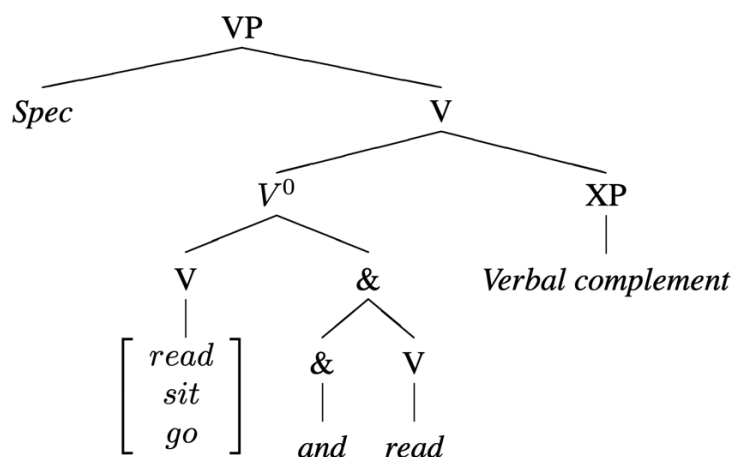
(26) Hon var vänlig och hjälpte mig med väskan.

(27) De ringde och meddelade mig resultatet i går.

De Vos (2004) menar att pseudo-koordination strukturellt består av komplexa huvuden som skapas i syntaxen själv, det vill säga de är inte språkliga enheter som är lagrade i ett lexikon. För det första, för att pseudo-koordination är produktiv, och det talar emot att den skulle vara fastställd i lexikon. För det andra, för att pseudo-koordination har böjningsmorfologisk markering i engelskan, och eftersom böjningsmorfologi inte antas förekomma hos enskilda ord, skulle förekomsten av sådan markering tala emot en analys baserad på lexikalt sammansatta element. För det tredje, för att sammansättningar med verb, konjunktion och verb verkar vara en ganska systematisk lucka i de germanska språken (De Vos 2004: 189–190).

I skandinaviska språk, till exempel svenska och norska, är pseudo-koordination relativt vanligt förekommande (Ross 2016: 3). I engelskan förekommer det delvis, men i tyska och holländska däremot, förekommer det mer sällan. I afrikaans är pseudo-koordinationer med rörelseverb mer vanligt förekommande, och de har dessutom en avancerad grammatisk struktur, vilket sticker ut (De vos 2005: 3).

En illustration visas nedan. Denna inkluderar även reduplikativ koordination, som likt pseudo-koordination består av två verb i samma form och en konjunktion, samt inte kan ta ordet *både*, eftersom de två verben beskriver endast en händelse (De Vos 2004: 186–187).

Figur 2. De Vos (2004) trädidiagram som visar pseudo-koordinationers syntaktiska struktur.

De Vos (2004) menar att pseudo-koordination skildrar en händelse, men delar upp den i två delhändelser, varav *och* markerar övergången mellan de två delhändelserna. Han väljer att kalla *och* för en två-argumentig 'likhetsoperatör', där *och* betyder "givet verb X, ge mig mer av samma sak", och båda verben är en del av en större händelse.

Semantiskt tar *och* i vanlig koordination och *och* i pseudo-koordination samma kategorier. Syntaktiskt är skillnaden mellan dessa att *och* i en vanlig koordination projekterar en hel fras (XP), medan pseudo-koordination endast projekterar huvudets etikett (De Vos 2004: 11).

2.4 Tidigare forskning

I detta avsnitt går vi igenom Kvist Darnells (2008) avhandling *Pseudosamordningar i svenska: särskilt sådana med verben sitta, ligga och stå*, och Blensenius (2015) avhandling *Progressive constructions in Swedish*.

Kvist Darnells avhandling är uppdelad i två delstudier. I den första delstudien genomförs en korpusundersökning där relationen mellan det första och andra verbet hos pseudo-koordinationer undersöks. Undersökningen finner två verbrelationer, 'bakgrund' och 'målriktning' (Kvist Darnell 2008: abstrakt, 104–116). I den andra delstudien används dessa verbrelationer för att eftersöka pseudo-koordinationer med verben *sitta*, *ligga* och *stå*, i en korpusundersökning. Pseudo-koordinationerna klassificeras sedan utifrån semantiska egenskaper hos subjektet, det andra verbet, bestämmningar, samt frekvens (Kvist Darnell 2008: 247).

Kvist Darnell finner att *sitta* var det vanligaste verbet för pseudo-koordinationer att inledas med, trots att verbet i andra konstruktioner är ovanligare än de andra verben. Verbet *stå* var näst vanligast, och verbet *ligga* minst vanligt, för pseudo-koordinationer att inledas med. Gällande det andra verbet som i pseudo-koordinationer som inleds med verben *sitta*, *ligga* och *stå*, görs inga särskilt intressanta fynd. Verben i pseudo-koordination används vanligtvis i sin grundläggande positionsbetydelse (Kvist Darnell 2008: 207, 221, 247).

Det mest intressanta fyndet är att pseudo-koordinationer med verben *sitta*, *ligga* och *stå* i hög grad kan sägas vara grammatikaliserade (Kvist Darnell 2008: 248). Grammatikalisering innebär att ett ord eller en konstruktion går från en lexikal till en mer grammatisk betydelse, till exempel ett innehållsord blir ett formord, och när detta blir ett formord eller en grammatisk konstruktion, ökar också användningen av det (Bylin 2018). Kvist Darnell kommer fram till att dessa pseudo-koordinationer har grammatikaliserats genom sin egen undersökning, och en jämförelse med en tidigare undersökning.

Hilpert och Koops (2008) har tidigare undersökt pseudo-koordinationer där *sitta* utgör det första verbet. De undersökte fyra korpusar, från 1300-tal till 1990-tal, nutid (Hilpert & Koops 2008: 242–261, Kvist Darnell 2008: 42, 242). Deras utgångspunkt var att placeringen

av lokativa bestämmningar kan visa på graden av grammatikalisering. En minskning av lokativa bestämmningar knutna till det första positions verbet kan tyda på att dess betydelse har bleknat, i förmån för en starkare betydelse hos det andra verbet. Med andra ord, konstruktionen har fått en mer grammatisk funktion, som syftar till att signalera progressivitet, och ett enhändelseförlopp. Även konstruktiner med lokativa bestämmningar, som inte är knutna till det första eller andra verbet, det vill säga externa sådana, kan tyda på att det första verbet har fått en försvagad betydelse, och mer grammatisk funktion (Kvist Darnell 42, 424–423).

Minst lokativa bestämmningar hade verbet *ligga*, därefter verbet *stå*, och därefter verbet *sitta*. Minst interna lokativa bestämmningar hade verbet *stå*, därefter verbet *ligga*, och därefter verbet *sitta*. Det var vanligare för konstruktioner att konstrueras utan lokativa bestämmningar, än med. Majoriteten av bestämmningarna var externa, inte interna (Kvist Darnell 2008: 245–246).

Att en konstruktion blir vanligare kan också vara ett tecken på grammatikalisering. Hilpert och Koops fann att pseudo-koordinationer blev vanligare emellan 1300-tal och 1990-tal, i sin undersökning. När Kvist Darnell jämförde sina förekomster från Press 97, med Hilpert och Koops förekomster från 1300-talet, fann hon också att pseudo-koordinationer hade blivit vanligare (Hilpert och Koops 2008: 242–261, Kvist Darnell 2008: 242–243).

Blensenius undersöker i sin avhandling semantiska egenskaper hos progressiva konstruktioner i svenskan, i fem delstudier (Blensenius 2015: 50). En sammanställning av en korpusundersökning som gjordes visade att pseudo-koordinationer med verben *sitta*, *ligga* och *stå* var vanligast i genrer skönlitteratur, därefter i talat språk, därefter i nyhetstexter, och därefter i akademisk text. Koordinationer med *hålla på att/och + V* var vanligast i genren talat språk, därefter i skönlitteratur, därefter i nyhetstexter, och därefter i akademisk text. Pseudo-koordinationer med verben *sitta*, *ligga* och *stå* var någon vanligare än koordinationer med *hålla på* (Blensenius 2015: 33).

I den andra delstudien undersöks om skillnaden emellan *hålla på att + V* och *hålla på och + V* i huvudsak är stilmässig. Konstruktionen *hålla på att* är formell. Konstruktionen *hålla på och*, däremot, är informell, och används till exempel på sociala medier. Utöver en stilskillnad emellan konstruktionerna noterar Törnudd-Jalovaara (1988) att *hålla på att* kan ha både en progressiv betydelse, och betydelsen 'vara på väg att', till skillnad från *hålla på och*, som bara kan ha en progressiv betydelse.

Blensenius gör en korpusundersökning där tidningstexter undersökes, förekomster och kontext. Han finner 590 *hålla på att*, som i huvudsak kombineras med teliska predikat, och 50

hålla på och, som i huvudsak kombineras med ateliska predikat. Eftersom tidningstexter har ett formellt språk undersökes även bloggtexter, där Blensenius finner samma resultat.

Eftersom ateliska predikat mer sällan behöver en progressiv markering, om en perfektiv läsning ska undvikas, kan *hålla på och* ha en annan funktion än att vara en riktig progressiv konstruktion. Ett annat fynd är att *hålla på att* nästan alltid markerar progressiv aspekt, medan *hålla på och* mer sällan ger andra aspektuella betydelser, som habituell aspekt. Blensenius drar slutsatsen att endast *hålla på att + V*, och inte *hålla på och + V*, är progressivt i den traditionella bemärkelsen (Blensenius 2015: 50–52, Törnudd-Jalovaara 1988: 27–29).

I den tredje delstudien undersöker Blensenius konstruktionerna *sitta och + V*, *ligga och + V*, och *stå och + V*. Blensenius vill undersöka på vilket sätt de är progressiva (Blensenius 2015: 52, 78–79). Efter analys av konstruktionerna i korpus, kommer Blensenius fram till att dessa konstruktioner inte är progressiva som till exempel engelskans *be + V-ing*.

För det första, i jämförelse med traditionella progressiva konstruktioner, är dessa konstruktioner kompatibla med alla aktionsarter, förutom att de inte kan ha rörelseverb i andra ledet. För det andra, kan dessa konstruktioner till skillnad från traditionella progressiva konstruktioner, inte påverka händelsens avgränsning och förändra aspekten på meningsnivå. För det tredje, kan dessa påstådda progressiva konstruktioner följas av en annan progressiv konstruktion, som i *Jag sitter och håller på att fylla i en ansökan*, oväntat eftersom de ska markera progressiv aspekt.

Blensenius föreslår att dessa konstruktioner bör ses som lokativa. Utifrån korpusundersökningen drar Blensenius slutsatsen att svenskar verkar föredra lokativa konstruktioner med rörelseverb, som *Sitta i bilen*. Dessa konstruktioner är ofta platsbundna. Möjligtvis kan platsbundenheten, och att rörelseverbets predikat är oavgränsat, ge en episodisk tolkning, som annars hade kunnat tolkas som habituell (Blensenius 2015: 52–53).

Om man jämför satserna *Lina satt och somnade* och *Lina höll på att somna*, får den första betydelsen att Lina somnade en eller flera gånger, på en viss plats, medan den andra får betydelsen att Lina var nära att somna. Det episodiska draget hos pseudo-koordinationer med rörelseverb kan förklaras av att handlingen inte har en naturlig slutpunkt, utan snarare betydelsen Lina 'var mitt uppe i' (Blensenius 2015: 78–79).

Kvist Darnell och Blensenius kommer till olika slutsatser gällande pseudo-koordinationers lokativa betydelse. I Kvist Darnell är det ovanligt med lokativa betydelser, i Blensenius, i sin tur, är det desto vanligare.

3 Syfte

Mot bakgrund av sammanblandningen där *och* ersätter *att*, betydelseskillnaden som har börjat uppstå emellan dessa varianter, samt att varianten med *och* blir vanligare, kommer denna uppsats att intressera sig för om en språkförändring har skett gällande progressiv aspekt i svenskan. Skälet till att konstruktionen *håller på och + V* blir vanligare hade kunnat vara att engelskan efter andra världskriget har blivit vårt lingua franca. I engelskan är progressiv aspekt vanligare, och därmed kan en influens till svenskan ha skett där progressiva konstruktioner blir vanligare. Därför kommer denna uppsats att undersöka språkbruk i svenska korpusar under perioden 1965–2020.

Den första hypotesen är att i och med att konstruktionen *håller på och + V* blir vanligare, kan det vara möjligt att konstruktionen *håller på att + V* blir mindre vanlig, att den första konstruktionen blir vanligare på bekostnad av den andra. Den första syftesfrågan är: Blir *håller på och + V* vanligare, och *blir håller på att + V* mindre vanligt, emellan 1965–2020? Den andra hypotesen är att progressiva konstruktioner generellt sett blir vanligare i svenskan. Den andra syftesfrågan är: Blir de progressiva konstruktionerna *håller på att + V*, *håller på och + V*, *sitter och + V*, *ligger och + V*, och *står och + V*, vanligare i svenskan, emellan 1965–2020?

Hilpert och Koops (2008) har tidigare undersökt pseudo-koordinationer med verbet *sitta*, i fyra korpusar, emellan 1300-tal och 1990-tal. Denna uppsats undersöker flertalet progressiva konstruktioner, i sextiotre korpusar, under tiden efter andra världskriget, då engelskan blev lingua franca i Sverige. Bakgrunden är en aktuell språkförändring, att konstruktionen *håller på och + V* blir vanligare, och denna uppsats undersöker utifrån detta samtida språkförändring.

4 Material och metod

Två korpusundersökningar kommer göras för att kartlägga användningen av progressiva konstruktioner och singelkonstruktioner emellan 1965–2020.

I undersökningen används Språkbankens resurs Korp och tidsdaterat material från korpusar inom genrerna akademiska texter, myndighetstexter, nyhetstexter, skönlitteratur, och sociala medier. Sammanlagt 63 korpusar undersökes.

Språkbanken: spraakbanken.gu.se

Akademiska texter (12 618 762 daterade belägg använda)

Humaniora, Samhällsvetenskap

Myndighetstexter (1 335 114 095 daterade belägg använda)

Riksdagens öppna data:

Betänkande, Departementsserien, EUN, Faktapromemoria,
Framställning/redogörelse, Föredragningslista, Interpellation, Kammaraktiviteter,
KOM, Motion, Proposition, Protokoll, Riksdagsskrivelse, Sammanträden,
Skriftliga frågor, Statens offentliga utredningar, Talarlista, Utredningar,
Utskottsdokument, Yttrande, Övrigt, Svensk författningssamling

Nyhetstexter (259 905 106 daterade belägg använda)

Göteborgs-Posten:

2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013

Press:

65, 76, 95

Skönlitteratur (13 415 155 daterade belägg använda)

Bonniersromaner I (1976–77) & II (1980–81), Norstedtsromaner (1999)

Sociala medier (483 264 732 daterade belägg använda)

Bloggmix:

1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010,
2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017

5 Resultat

Nedan presenteras resultatet för korpusundersökningen. Först presenteras varje konstruktion för sig, och sedan en sammanräkning av förekomsterna tillsammans, för att få en helhetsbild.

Alla genrer finns inte representerade under varje tidsperiod. Genrerna innehåller olika antal korpusar, med olika stora mängder av belägg. Att räkna ihop förekomster för alla genrer har testats, men resultatet blir av nämnda skäl vilseledande.

Därmed presenteras resultatet genre för genre. Utöver att det blir tydligast, kan det också vara intressant att se om stilmässiga skillnader finns i hur konstruktionerna används.

För att väga upp det ojämna materialet, har antalet förekomster jämförts med antalet tokens i korpusarna de förekommit i, under året de förekom, för att ta fram en relativ frekvens, antalet förekomster per miljon tokens. Det faktiska antalet förekomster presenteras inom parentes.

I och med uppsatsskrivningen har jag varit i kontakt med datalingvist på GU, som har programmerat Korp. Denne har nämnt att färre belägg är tidsdaterade efter 2015. I genren sociala medier syns en kraftig minskning av förekomster efter 2015, som sannolikt grundas i en avsaknad av daterade belägg, något som kan vara värt att ta med sig under läsningens gång.

5.1 Håller på att + V

De vanligaste verben för *håller på att + V* att kombineras med är 1) *bli*, 2) *ta*, 3) *gå*, 4) *göra* och 5) *hända*.

Tabell 1. Relativvärde och antal, uppdelat efter genre, Håller på att + V.

Årtal	Myndighetstexter	Akademiska texter	Sociala medier	Nyhetstexter	Skönlitteratur
1965–1969				47,3 (53)	
1970–1974	10 (516)				
1975–1979	7,5 (624)			55,6 (75)	40 (263)
1980–1984	11,1 (952)				28,8 (124)
1985–1989	13,8 (1 188)				
1990–1994	12,1 (1 111)				
1995–1999	14,3 (1 561)	4,3 (1)	28,8 (18)	43,7 (335)	33,5 (85)
2000–2004	14,2 (2 634)	7,3 (8)	25,8 (43)	35,4 (2 827)	
2005–2009	14,9 (2 919)	8,4 (25)	43,9 (6 921)	32,7 (3 225)	
2010–2014	14,7 (3 384)	7,3 (61)	54,4 (15 401)	33,2 (2 366)	
2015–2019	11,7 (2 767)		32,8 (1 550)		

Konstruktionen *håller på att + V* blev vanligare i genrerna myndighetstexter, akademiska texter och sociala medier. Konstruktionen blev inte vanligare i genrerna nyhetstexter och skönlitteratur, utan i de genrerna skedde en minskning i frekvens.

Störst andel förekomster hade konstruktionen i genrerna sociala medier, 49,5 (23 933), därefter skönlitteratur, 35,2 (472), därefter nyhetstexter, 34,8 (8 881), därefter myndighetstexter, 13,2 (17 656), och därefter akademiska texter, 7,5 (95). I alla genrer fann undersökningen sammanlagt 51 037 förekomster.

5.2 Håller på och + V

De vanligaste verben för *håller på och + V* att kombineras med är 1) *fixar*, 2) *gör*, 3) *bygger*, 4) *skriver* och 5) *jobbar*.

Tabell 2. Relativvärde och antal, uppdelat efter genre, Håller på och + V.

Årtal	Myndighetstexter	Akademiska texter	Sociala medier	Nyhetstexter	Skönlitteratur
1965–1969				0 (0)	
1970–1974	0,2 (10)				
1975–1979	0,2 (14)			2,2 (3)	4,7 (31)
1980–1984	0,2 (17)				4 (17)
1985–1989	0,2 (15)				
1990–1994	0,1 (10)				
1995–1999	0,3 (29)	0 (0)	0 (0)	1 (8)	3,2 (8)
2000–2004	0,3 (60)	0 (0)	3 (5)	2 (160)	
2005–2009	0,5 (93)	0,7 (2)	6,6 (993)	0,5 (50)	
2010–2014	0,4 (81)	1,3 (11)	7,8 (2 202)	2,4 (174)	
2015–2019	0,5 (110)		4,9 (232)		

Konstruktionen *håller på och + V* blev vanligare i genrerna myndighetstexter, akademiska texter, sociala medier och nyhetstexter. Konstruktionen blev inte vanligare i genren skönlitteratur.

Störst andel förekomster hade konstruktionen i genrerna sociala medier, 7,1 (3 432), därefter skönlitteratur, 3,4 (45), därefter nyhetstexter, 1,5 (394), därefter akademiska texter, 1 (13), och därefter myndighetstexter, 0,3 (439). I alla genrer fann undersökningen sammanlagt 4 323 förekomster.

5.3 Sitter och + V

De vanligaste verben för *sitter och + V* att kombineras med är 1) *väntar*, 2) *kollar*, 3) *tittar*, 4) *äter* och 5) *pratar*.

Tabell 3. Relativvärde och antal, uppdelat efter genre, Sitter och + V.

Årtal	Myndighetstexter	Akademiska texter	Sociala medier	Nyhetstexter	Skönlitteratur
1965–1969				15,2 (17)	
1970–1974	1,1 (58)				
1975–1979	0,8 (69)			8,2 (11)	16,3 (107)
1980–1984	0,8 (66)				19,5 (84)
1985–1989	0,8 (68)				
1990–1994	0,8 (77)				
1995–1999	1,1 (125)	25,9 (6)	11 (7)	6,4 (49)	12,2 (31)
2000–2004	1,3 (240)	10,1 (11)	33 (55)	10 (799)	
2005–2009	1,8 (358)	3,4 (10)	52,2 (7 875)	8,8 (868)	
2010–2014	2,4 (565)	3,5 (29)	58,8 (16 651)	8,9 (636)	
2015–2019	2,3 (538)		25,6 (1 205)		

Konstruktionen *sitter och + V* blev vanligare i genrerna myndighetstexter och sociala medier. Konstruktionen blev inte vanligare i genrerna akademiska texter, nyhetstexter och skönlitteratur.

Störst andel förekomster hade konstruktionen i genrerna sociala medier, 53,4 (25 793), därefter skönlitteratur, 16,5 (222), därefter nyhetstexter, 9,2 (2 380), därefter akademiska texter, 4,4 (56), och därefter myndighetstexter, 1,6 (2 164). I alla genrer fann undersökningen sammanlagt 30 615 förekomster.

5.4 Ligger och + V

De vanligaste verben för *ligger och + V* att kombineras med är 1) *sover*, 2) *väntar*, 3) *skräpar*, 4) *myser* och 5) *kollar*.

Tabell 4. Relativvärde och antal, uppdelat efter genre, Ligger och + V.

Årtal	Myndighetstexter	Akademiska texter	Sociala medier	Nyhetstexter	Skönlitteratur
1965–1969				2,7 (3)	
1970–1974	0,2 (10)				
1975–1979	0,3 (23)			3 (4)	6,1 (40)

1980–1984	0,3 (25)				8,4 (36)
1985–1989	0,3 (28)				
1990–1994	0,3 (25)				
1995–1999	0,4 (44)	0 (0)	12,6 (8)	4 (31)	5,1 (13)
2000–2004	0,3 (57)	0,9 (1)	14,4 (24)	4 (323)	
2005–2009	0,3 (68)	1 (3)	21,1 (3 032)	4 (391)	
2010–2014	0,3 (80)	0,7 (6)	27,6 (7 817)	3,7 (260)	
2015–2019	0,4 (85)		14,2 (670)		

Konstruktionen *ligger och* + *V* blev vanligare i genrerna myndighetstexter, akademiska texter, sociala medier och nyhetstexter. Konstruktionen blev inte vanligare i genren skönlitteratur.

Störst andel förekomster hade konstruktionen i genrerna sociala medier, 23,9 (11 551), därefter skönlitteratur, 6,6 (89), därefter nyhetstexter, 3,9 (1 012), därefter akademiska texter, 0,8 (10), och därefter myndighetstexter, 0,3 (445). I alla genrer fann undersökningen sammanlagt 13 107 förekomster.

5.5 Står och + V

De vanligaste verben för *står och* + *V* att kombineras med är 1) *väntar*, 2) *stampar*, 3) *pratar*, 4) *tittar*, och 5) *säger*. Verbet *faller* var egentligen näst vanligast för konstruktionen att kombineras med, men då *står och faller* inte uttrycker en pågående handling, progressiv aspekt, har den tagits bort.

Tabell 5. Relativvärde och antal, uppdelat efter genre, Står och + V.

Årtal	Myndighetstexter	Akademiska texter	Sociala medier	Nyhetstexter	Skönlitteratur
1965–1969				6,3 (7)	
1970–1974	1 (52)				
1975–1979	1 (79)			6,7 (9)	9,9 (65)
1980–1984	1,2 (107)				12,3 (53)
1985–1989	1,3 (114)				
1990–1994	1,3 (116)				17 (43)
1995–1999	1,4 (154)	0 (0)	7,9 (5)	8,3 (64)	

2000–2004	1,6 (303)	0,9 (1)	9,6 (16)	10,4 (827)	
2005–2009	2,8 (540)	1 (3)	17,9 (2 699)	9,3 (915)	
2010–2014	3,2 (727)	0,7 (6)	19,3 (5 470)	9,4 (672)	
2015–2019	9,3 (779)		12,7 (597)		

Konstruktionen *står och + V* blev vanligare i genrerna myndighetstexter, akademiska texter, sociala medier, nyhetstexter och skönlitteratur, med andra ord, alla genrer.

Störst andel förekomster hade konstruktionen i genrerna sociala medier, 18,2 (8 787), därefter skönlitteratur, 12 (161), därefter nyhetstexter, 9,6 (2 494), därefter myndighetstexter, 2,2 (2 971), och därefter akademiska texter, 0,8 (10). I alla genrer fann undersökningen sammanlagt 14 423 förekomster.

5.6 Sammanfattning

Tabell 6. Relativvärde och antal, uppdelat efter genre, alla 5 konstruktioner.

Årtal	Myndighetstexter	Akademiska texter	Sociala medier	Nyhetstexter	Skönlitteratur
1965–1969				71,5 (80)	
1970–1974	12,5 (646)				
1975–1979	9,8 (809)			75,7 (102)	76,9 (506)
1980–1984	13,6 (1 167)				73 (314)
1985–1989	16,4 (1 413)				
1990–1994	14,6 (1 339)				
1995–1999	17,5 (1 913)	30,2 (7)	59,8 (38)	63,5 (487)	71,1 (180)
2000–2004	17,8 (3 294)	19,2 (21)	85,7 (143)	61,8 (4 936)	
2005–2009	20,3 (3 978)	13,8 (41)	142,7 (21 520)	55,3 (5 449)	
2010–2014	21 (4 837)	13,6 (113)	168 (47 541)	57,7 (4 108)	
2015–2019	18,1 (4 279)		90,1 (4 254)		

I mätningen som slår samman förekomsterna av de 5 konstruktionerna, blev konstruktionerna vanligare i genrerna myndighetstexter och sociala medier. Konstruktionerna blev inte vanligare i genrerna akademiska texter, nyhetstexter och skönlitteratur.

Störst andel förekomster hade konstruktionerna i genrerna sociala medier, 152,1 (73 496), därefter skönlitteratur, 74,5 (1 000), därefter nyhetstexter, 58,4 (15 162), därefter myndighetstexter, 17,7 (23 675), och därefter akademiska texter, 14,4 (182). I alla genrer, hos varje konstruktion, fann undersökningen sammanlagt 113 505 förekomster.

6 Diskussion

Den första syftesfrågan för undersökningen var om konstruktionen *håller på att + V* hade blivit mindre vanlig, eftersom konstruktionen *håller på och + V* blir vanligare, och den andra konstruktionen hade kunnat tänkas bli vanligare på bekostnad av den första konstruktionen. En minskning av förekomster för konstruktionen *håller på att + V* hade skett i de två genrerna nyhetstext och skönlitteratur. Dock skedde en ökning av förekomster i de tre genrerna myndighetstexter, akademiska texter och sociala medier. Vidare skedde en minskning av förekomster i genren skönlitteratur för konstruktionen *håller på och + V*, samt en minskning av förekomster i genrerna akademiska texter, nyhetstexter och skönlitteratur, för konstruktionen *sitter och + V*.

Att konstruktionen *håller på att + V* blir vanligare i de flesta genrerna talar emot en minskning i frekvens, även om så sker i några genrer. Vidare sker en minskning i vissa genrer, för flera av konstruktionerna, så sannolikt handlar detta om genrerna i sig, inte om att konstruktionen *håller på att + V* har blivit mindre vanlig för att konstruktionen *håller på och + V* blir vanligare. Bådadå konstruktionerna *håller på att + V* och *håller på och + V* ökar parallellt i förekomst emellan 1965–2020.

Den andra syftesfrågan var om progressiva konstruktioner hade blivit vanligare i svenskan emellan 1965–2020, generellt. Korpusundersökningen fann att konstruktionen *står och + V* blev vanligare i alla de 5 genrerna myndighetstexter, akademiska texter, sociala medier, nyhetstexter och skönlitteratur. Det går inte att säga annat än att konstruktionen har blivit vanligare. Konstruktionerna *håller på och + V* och *ligger och + V* blev vanligare i 4 genrer, myndighetstexter, akademiska texter, sociala medier och nyhetstexter, alla genrer förutom skönlitteratur. Dessa konstruktioner får därmed också sägas ha blivit vanligare. Konstruktionen *håller på att + V* blev vanligare i 3 genrer, myndighetstexter, akademiska texter och sociala medier, men den blev inte vanligare i genrerna nyhetstexter och skönlitteratur. Den får därmed delvis sägas ha blivit vanligare. Konstruktionen *sitter och + V*, slutligen, blev endast vanligare i 2 genrer, myndighetstexter och sociala medier, men den blev inte vanligare i genrerna akademiska texter, nyhetstexter och skönlitteratur. Eftersom

konstruktionen inte blev vanligare inom merparten av genrerna, kan den inte sägas ha blivit vanligare, annat än inom vissa texttyper.

Resultatet av undersökningen får sägas visa att progressiva konstruktioner har blivit vanligare i svenskan, emellan 1965–2020.

Den vanligaste konstruktionen i undersökningen var *håller på att + V*, med 51 037 förekomster, därefter *sitter och + V*, med 30 615 förekomster, därefter *står och + V*, med 14 423 förekomster, därefter *ligger och + V*, med 13 107 förekomster, och därefter och därefter *håller på och + V*, med 4 323 förekomster.

Det intressanta är att konstruktioner med fler förekomster blev vanligare i färre genrer, och tvärtom, konstruktioner med färre förekomster blev vanligare i fler genrer.

Konstruktionerna *håller på att + V* och *sitter och + V*, som var vanligast, förekom i 3 genrer, respektive i 2 genrer. Konstruktionerna *står och + V*, *ligger och + V* och *står och + V*, som var minst vanliga, förekom hos de första två i 5 genrer, och för den sista i 4 genrer.

Sammanfattningen av undersökningen visar att de progressiva konstruktionerna endast blev vanligare i genrerna myndighetstexter och sociala medier. Men sammanfattningen är något missvisande. Att konstruktionerna blev vanligare i genrerna myndighetstexter och sociala medier är inte oväntat, eftersom varje konstruktion blev vanligare i dessa genrer. Att konstruktionerna inte blev vanligare i genren skönlitteratur är heller inte oväntat, eftersom endast konstruktionen *står och + V* blev vanligare i den genren.

Men att konstruktionerna inte blev vanligare i genren akademiska texter, däremot är ett oväntat svar. I akademiska texter blev 4 konstruktioner vanligare, *håller på att + V*, *håller på och + V*, *ligger och + V* och *står och + V*, alla konstruktioner förutom *sitter och + V*. Att konstruktionerna inte blev vanligare i genren nyhetstexter, är också ett oväntat svar. I nyhetstexter blev 3 konstruktioner vanligare, *håller på och + V*, *ligger och + V* och *står och + V*, däremot blev inte konstruktionerna *håller på att + V* och *ligger och + V* vanligare. I genren akademiska texter slås resultatet från de 4 konstruktionerna som blev vanligare ut, av att konstruktionen *sitter och + V* inte blev vanligare, en av konstruktionerna med flest förekomster, där en kraftig minskning av frekvensen hos förekomsterna i genren skedde. I genren nyhetstexter slås resultatet från de 3 konstruktionerna som vanligare ut eftersom *sitter och + V* och *håller på att + V* hade fler förekomster.

Resultaten från undersökningen, där var verb redovisas var för sig, är med andra ord mer pålitligt, än resultatet i sammanfattningen.

Varför verb med förekomster blev vanligare i färre genrer, och verb med färre förekomster blev vanligare i fler genrer, hade framtida forskning kunnat undersöka. Beror det

på att konstruktionerna är grammatikaliserade, stabila och välintegrerade i språket, och inte blir vanligare, eftersom användningen av dem redan är så utbredd?

Något bör sägas om genrer. I genrerna myndighetstexter och sociala medier blev varje av de progressiva konstruktionerna vanligare. Öväntat, eftersom dessa texter har motsatta drag. Myndighetstexter är formella, opersonliga och riktade till en bred publik. Sociala medier, bloggtexter i detta fall, är informella, personliga och riktade till en specifik publik. Blensenius (2015: 50–52) menar att pseudo-koordination främst förekommer i informella texter, till exempel på sociala medier. Innehållsmässigt, är bloggen lik en dagbok som är skriven i realtid, och den kan väntas innehålla progressiva konstruktioner. Innehållsmässigt innehåller myndighetstexter skrivelser om riksdagshändelser, statliga utredningar, motioner, med mer, och möjligtvis kan den breda förekomsten av progressiva konstruktioner förklaras av att texterna behandlar pågående samhällshändelser och samhällsförändringar.

I genren akademiska blev alla konstruktioner förutom *sitter och + V* vanligare. Akademiska texter är formella, och har oskrivna regler för innehåll och form. Att akademiska texter innehåller progressiva konstruktioner är på grund av dess formella karaktär öväntat, om vi ska tro Blensenius (och en del av förklaringen kan vara att förekomsterna var få ifrån början, men mönstret är detsamma för flera konstruktioner, så detta är inte hela förklaringen).

Men, intressant nog kommer förekomsterna nästan uteslutande från korpusen samhällsvetenskap, och inte humaniora. Kanske kan den breda förekomsten förklaras av att samhällsvetenskapliga texter behandlar pågående samhällshändelser och samhällsförändringar, likt myndighetstexter.

I genren nyhetstexter blev alla konstruktioner, förutom *håller på att + V* och *sitter och + V*, vanligare. Man kan tycka att de borde vara vanligare i denna genre, än i till exempel den formella genren akademiska texter, med tanke på att nyhetstexter beskriver aktuella och pågående händelser. Möjligtvis förklaras de färre förekomsterna av att tidningen Göteborgs-Posten, som innehöll de flesta beläggen, också skriver om ämnen som sport, ekonomi och kultur, inte bara samhällshändelser.

I genren skönlitteratur, slutligen, blev bara konstruktionen *står och + V* vanligare. Kanske beror detta på att skönlitteratur beskriver abstrakta fantasivärldar, och inte konkreta pågående händelser. Möjligtvis kan en förklaring vara att man inte vill ha med progressiva konstruktioner för att det är nymodigt och anglifierat.

Varför progressiv aspekt blir vanligare i vissa genrer, och andra inte, hade framtida forskning kunnat undersöka. Används progressiv i vissa genrer, och andra inte, av form- eller innehållsskäl? Varför används inte progressiva konstruktioner i skönlitteratur?

7 Avslutning och sammanfattning

I denna uppsats har en korpusundersökning gjorts. Bakgrunden var att konstruktionen *håller på och + V* blir vanligare, varav denna uppsats intresserade sig för språkförändring, gällande progressiv aspekt. Den första hypotesen var att konstruktionen *håller på att + V* hade kunnat bli mindre vanlig, eftersom konstruktionen *håller på och + V* blir vanligare, och den andra konstruktionen hade kunnat bli vanligare på bekostnad av den första konstruktionen. Den andra hypotesen var progressiva konstruktioner generellt blir vanligare, och specifikt konstruktionerna *håller på att + V*, *håller på och + V*, *sitter och + V*, *ligger och + V* och *står och + V*, några vanliga progressiva konstruktioner.

En korpusundersökning gjordes, baserad på 63 korpusar, 5 genrer, emellan 1965–2020. Korpusundersökningen fann följande: konstruktionen *håller på att + V* blev inte mindre vanlig, för att konstruktionen *håller på och + V* har blivit vanligare. Bådadera konstruktionerna ökade parallellt i förekomst. Konstruktionen *står och + V* blev vanligare 5 genrer. Konstruktionerna *håller på och + V* och *ligger och + V* blev vanligare i 4 genrer. Konstruktionen *håller på att + V* blev vanligare i 3 genrer. Och konstruktionen *sitter och + V* blev vanligare i 2 genrer.

Resultatet av undersökningen får sägas visa att progressiva konstruktioner har blivit vanligare i svenskan, emellan 1965–2020, om än i varierande grad.

En styrka med denna uppsats är att den undersökt ett stort material, 2 104 317 850 belägg, under 70 års tid, samt olika sorts texttyper. Materialet är så pass stort att det går att uttala sig om att en språkförändring har skett.

En svaghet med denna uppsats är att den inte kollat mer djupgående på varför språkförändringen sker. Uppsatsen har, som nämnts, funnit att konstruktioner som blir vanligare har färre belägg, och motsatsen, konstruktioner som inte blir vanligare har fler belägg. Uppsatsen har också funnit att progressiva konstruktioner blir vanligare inom vissa texttyper, och andra inte. Varför det ser ut så, kan vara frågor för framtida forskning att undersöka.

Referenser

- Blensenius, Kristian, (2015). *Progressive constructions in Swedish*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet. ISBN 9789187850608.
- Bylin, Maria, (2018). Grammatikalisering – seg språkförändring i smyg. *Språkbruk [Elektronisk resurs]*, Forskningscentralen för de inhemska språken.
<https://sprakbruk.fi/artiklar/grammatikalisering-seg-sprakforandring-i-smyg/>
- Comrie, Bernard, (1976). *Aspect: an introduction to the study of verbal aspect and related problems*. Cambridge Univ. Press. ISBN 0-521-21109-3 (inb)
- Dahl, Öster, (2003). *Grammatik*. 2. Uppl. Lund: Studentlitteratur. ISBN 9144018444.
- De Vos, Mark, (2004). Pseudo coordination is not subordination, i Cornips, L. & Doetjes, J. (Eds). *Linguistics in the Netherlands 2004*, John Benjamins, Amsterdam, s 181–192. ISBN 978-9027231642.
- De Vos, Mark, (2005). *The syntax of pseudo-coordination in English and Afrikaans*. Diss. Leiden: Univ. ISBN 90-76864-81-0.
- Hilpert, Martin, & Koops, Christian, (2008). A quantitative approach to the development of complex predicates: The case of Swedish Pseudo-Coordination with /sitta/ ‘sit’.
Diachronica [Elektronisk resurs]. 25:2, Hildesheim: Olms. s 242–261.
- Josefsson, Gunlög, (2010). *Svensk universitetsgrammatik för nybörjare*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur. ISBN 789144052045.
- Kvist Darnell, Ulrika, (2008). *Pseudosamordningar i svenska: särskilt sådana med verben sitta, ligga och stå*. Diss. Stockholm: Stockholms universitet. ISBN 9789171556332.
- Lars Borin, Markus Forsberg och Johan Roxendal. 2012. *Korp – the corpus infrastructure of Språkbanken*. Proceedings of LREC 2012. Istanbul: ELRA, s 474–484.
- Ross, Daniel, (2016). Between coordination and subordination: typological, structural and diachronic perspectives on pseudo-coordination. I Pereira, Sandra, Pinto, Clara & Pratas, Fernanda (red.) (2016). *Coordination and Subordination: Form and Meaning – Selected Papers from CSI Lisbon 2014 [Elektronisk resurs]*. 1 Cambridge Scholars Publishing.
- Saeed, John I., (2016). *Semantics [Elektronisk resurs]*. Fjärde upplagan. Chichester, West Sussex: Wiley Blackwell. ISBN 9781118430224.
- Svenska språknämnden, (2016[2011]). *Språkriktighetsboken*. 2 uppl. [Malmö]: NE. ISBN 9789175130682.

- Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan, Andersson, Erik, & Holm, Lisa, (1999). *Svenska Akademiens grammatik 2 och 4*. Stockholm: Svenska akademien. ISBN 172271264.
- Vendler, Zeno, (1957). Verbs and Times. *Philosophical Review*, 66: 143–160.
- Vendler, Zeno, (1967). *Linguistics in Philosophy*. Ithaka, New York. Cornell University Press. ISBN 081404363.